

Fortidsminneforeningen
Sarpsborg og Rakkestad lokallag

Til Sarpsborg kommune
v/direktør teknisk Liv Karin Sørli

saksbehandler Kathinka Messel
formannskapssekretær

Oslo/Sarpsborg, 17.08.2024

I april i år var vi i møte med ordføreren, teknisk avdeling og utvalgsleder plan, miljø og teknikk om trekkene i Sarpsborg. Direktør teknisk Liv Karin Sørli spurte om vi kunne sende dem våre betraktninger rundt rapporten som er laget om temaet.

TREREKKER I SARPSBORG

Sarpsborg kommune er kjent for sine over 400 gamle trær i vakre trekker i og langs gatene. Byens innbyggere har et sterkt og godt forhold til trærne. Dette viste seg da kommunen tidlig i år annonserte med at de ønsket å bytte ut så mye som 200 trær over en periode på 10 år. Foreningene Treets venner og Fortidsminneforeningen i Sarpsborg og Rakkestad hadde et møte med kommunen 24. april om saken. Nedenfor følger foreningenes standpunkt i saken.

Det er mulig det finnes flere sakspapirer i denne saken, vi har basert oss på de opplysningene vi har:

- Tilstandsbedømming av trær langs Storgata, Sarpsborg, rapport fra Skagerak Trepleie 27.10.2020
- Udatert rapport fra Sarpsborg kommune: Trekker langs veg
- Brev fra kommunen til Janet Eliassen 13.03.2024
- Artikkel i SA 09.04.2024

Dersom det finnes flere dokumenter av betydning i denne saken, vil vi gjerne motta dem.

Vi går gjennom punktene i «Trekker langs veg»:

Trafikk og trekker

Det skrives at *«trafikkmonsteret har endret seg, og at kjøretøyene har blitt både bredere og høyere. Dette fører til at midtrabattene blir smalere, og dermed vekstforholdene dårligere»*.

Kommentar: Ved å sammenligne historiske flyfotos fra Finn.no fra 1955 og 2023, er det vanskelig å se at det er grunnlag for å hevde at midtrabattene er blitt smalere. Men at bilene har blitt litt bredere og høyere kan nok være riktig. Likevel er mange av gatene i Sarpsborg så brede at det fint er plass til både en lastebil og personbil ved siden av hverandre. Uansett, vekstforholdene er først og fremst under bakken, så gravearbeider og eventuell utskifting av masser med lite rotvennlig pukk vil være kanskje den største trusselen for trær. For

Treets Venner

Postadresse: Postboks 53 Manglerud
Poststed: 0612 OSLO
E-post: post@treetsvenner.no
Org. nr: 989 859 080

Fortidsminneforeningen i Sarpsborg og Rakkestad

Postadresse: Færders gate 46
Poststed: 1707 Sarpsborg
E-post: sarpsborg-rakkestad@fortidsminneforeningen.no
Org. nr: 915 248 357

å hindre at uvetting graving skader trær, kunne kommunen gjøre som Oslo kommune, som har laget en veileder for hvordan gravearbeid nær kommunale trær skal gjennomføres.

Det skrives videre at «i vintersesongen blir salt spredt på veiene for å opprettholde trafikksikkerheten.... På 1990-tallet var saltforbruket på norske veier rundt 60 tonn pr år, mens i dag antas det å være rundt 200.000 tonn pr år. ... Derfor er det viktig å prioritere hardføre trær som tåler større mengder salt...».

Kommentar: Salt er ikke bra for trær, men det er utrolig hvor mye de tåler. Aller minst tåler de sprut av saltslaps, men dette er kanskje først og fremst et problem for bartrær langs trafikkerte veier. Det er fullt mulig for kommunen å innføre eget saltingsregime for veier med trekker som man ønsker å skåne. Vi går ut ifra at det regelmessig blir sendt på anbud kontrakter om veivedlikehold, og her kan man angi gater hvor det skal tas mer hensyn ved brøyting (for å unngå å skade barken på trærne) og bruke noe annet enn vanlig veisalt. Det finnes både CMA og natriumformiat som alternativer til vanlig magnesiumklorid. Vi har lite tro på at det finnes trær som har vesentlig bedre motstandskraft mot natriumklorid. Det er også verd å merke seg at rapporten fra Skagerak Trepleie sier «det ble heller ikke observert tegn på saltskader».

På side 5 står det bl.a. «Vedlikeholdsarbeid, trafikkbelastning, et varmere klima og mindre tilgjengelig jordvolum har alle bidratt til å forkorte trærnes levetid. Reduserte trær utgjør en betydelig risiko både for trafikanter og fotgjengere....

Det pågår omfattende forskning på trær i bymiljøer i flere andre land... Trær har vist seg å være svært effektive i å fange opp disse partiklene.

Det er avgjørende å ha fagkunnskap på alle nivåer for å videreutvikle vår infrastruktur og sikre god estetikk samt luftkvalitet på lang sikt. Ved å integrere kunnskapen om trærnes rolle i å bekjempe luftforurensning i planlegging og utforming av bymiljøer, kan vi skape mer bærekraftige og helsefremmende omgivelser for innbyggerne».

Kommentar: Vi viser til det vi har sagt ovenfor om graving og jordvolum. Trær tar opp CO₂ og slipper ut oksygen, samt «fanger» mye svevestøv. Hvor mye svevestøv de samler opp, er stort sett avhengig av den totale bladoverflaten på treet, samt om bladene er glatte eller lodne. Bladoverflaten er stort sett en funksjon av høyden på treet, men noen trær har mer blader enn andre. Kommunen foreslår å plante «søyletrær», og disse er smale og har lite bladareal. Altså er søyletrær en dårlig ide dersom man skal fange luftforurensninger. Det virker på oss som at trafikk-faglige vurderinger har fått overskygge konklusjonene i dette avsnittet.

Vurdering av trær (side 6-9)

Det er satt opp en oversikt over trær, som viser ca 400 trær i de omtalte gatene. Det ser ut til at 48 av disse er vurdert, og det er gjort i den omtalte rapporten fra Skagerak Trepleie. Virksomhetsleder kommunalteknikk, Lars-Jørgen Thoresen sier imidlertid i SA 9/4-23 at det er gjort en vurdering av *samtlig* trekker. På de neste sidene er noen trær beskrevet. På flere av den står det «nedfall». Vi vet ikke helt hva som menes her, for det er helt naturlig at trær har nedfall av løv og noe greiner. Videre er det omtalt tørkestress, råte og ytre skader.

Kommentar: Rapporten fra Skagerak Trepleie sier at «det er ikke observert saltskader. Det sies videre at det heller ikke er observert alvorlig sykdom eller skadedyr som har betydning for trærnes tilstand. Men et stort antall av de 48 undersøkte lindetrærne har omfattende strukturelle svakheter. Dette skyldes blant annet kraftig beskjæring, kjøreskader, og gravearbeid. Flere av trærne har råteinn ganger etter gamle beskjæringssnitt. Trærne bærer preg av å være i konflikt med infrastruktur som er vanlig i byer».

Kommentar: Gravearbeid er kommentert tidligere. Kjøreskader vil det vel ikke bli noe mindre av dersom man skifter ut trærne? Hvorfor blir det ikke vurdert beskyttelsestiltak rundt trærne for å hindre kjøreskader? Vi vil anta at de fleste kjøreskadene skyldes brøytebiler. Hva med å innføre en straffeordning for veientreprenøren, basert på jevnlig inspeksjon av skader på trekkene i vinterhalvåret?

Kraftig beskjæring tyder på at alt vedlikehold ikke har vært like faglig velfundert. Vil dette bli noe bedre ved å skifte ut trærne til søyletrær?

Det ble tatt bilde av de 15 huggede lindetrærne i Hans Nilsen Hauges gate. De ble forelagt to uavhengige arborister som sa at det ikke var tegn til råte (det kunne vi jo se selv også). Kommunens parkansatte hevdet imidlertid at trærne var modne for utskifting etter en visuell vurdering av disse. Der det var gjort en vurdering av autorisert arborist, var dette kun gjort på trekker i andre gater. Lindetrær er hardføre og de tåler godt å bo i by, men de trenger som alle bytrær å bli beskåret på en riktig måte for å forbli sunne og flotte, og til minst mulig sjenanse for trafikken.

Trærne i H.N. Hauges gate krever kanskje en ekstra vurdering. Trærne her ser ikke fine ut. Noen få er yngre. De fleste er blitt veldig store og greiner stikker både opp og ut, delvis med råteskader. Her må det vurderes kraftig beskjæring eller utskiftes.

Søyletrær?

Det er sagt at kommunen ønsker å skifte ut lindetrærne med såkalte «søyletrær», akkurat som om søyletrær er en art. Det er av interesse for å få vite hvilke arter man vurderer, for å kunne vurdere om dette er noen gode alternativ til lindetrærne. Man sier ikke noe om at søyletrær også trenger riktig beskjæring i mange år etter planting.

Om man skal plante nye trær vil vi anta at det er lavere trær som plantes, pga. økonomien. Lavere trær gjør at løvverket kommer lavere ned og bli mer utsatt for saltskader.

Gravingen er vanskelig i slike rabatter og lite sannsynlig at man vil kunne konkurrere på en god måte med de trær som allerede har etablert seg og sitt rotsystem, og det gjør at det trolig skal mye til at nye trær klarer seg like godt. Søyletrær vil også – på grunn av mindre krone og bladareal - gi mindre biologisk mangfold, færre fuglearter osv.

Videreutvikling (side 10)

Her sies det mye fint, som ikke rimer helt med den endelige konklusjonen. Bl.a. sies det at «*ved å velge mer klimatilpassede og egnete trær, sikrer vi at ulempene for trafikanter reduseres, samtidig som vi bidrar til å øke biologisk mangfold og effektiviteten i opptaket av svevestøv og CO₂*».

Kommentar: Søyletrær vil redusere effektiviteten til å ta opp luftforurensinger, som vi har omtalt tidligere.

Samspill vei og VA (side 11)

«Eksisterende trerekker langs veiene påvirker kjøreforholdene ved at grenene naturlig vokser ut i vegbanen, noe som skaper betydelige utfordringer for sjåførere av brøytebiler, feiebiler og lastebiler. Kravet om fri vegbane opp til en høyde på 5 meter over vegens bredde er nødvendig.... Nedfall av kvist og greiner som havner i veibanen skaper unødvendig tidsbruk for både veg- og parkavdelingen.....»

Kommentar: Har man vurdert å kreve noe mindre biler i de kontraktene som kommunen inngår? Vi vet om mange byer i Europa med smale gater, hvor alle har små biler, fordi det rett og slett ikke er mulig å komme fram med de største, breieste bilene.

I den siste setningen synes det som om kommunen «avslører» sine hensikter: Nedfall av kvist og greiner fører til unødvendige kostnader. Hvorfor foreslår man ikke dermed like godt å kutte ned alle trærne, uten å plante noe nytt?

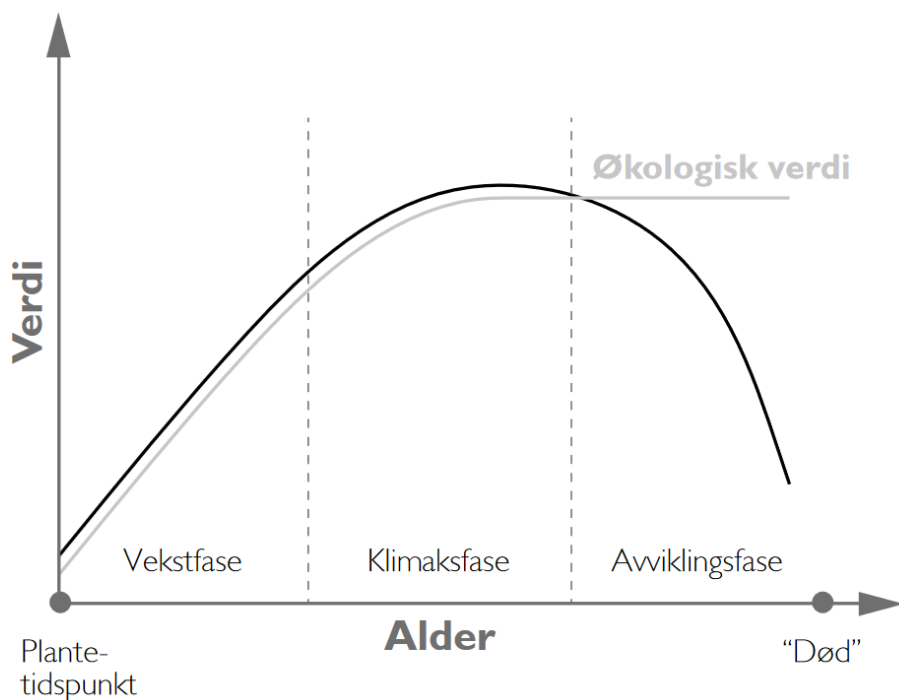
Økonomi

Vi tillater oss å tvile på kommunens budsjett. Det er sagt at det skal koste 2,9 millioner kroner å skifte ut 200 trær. Det er 14.500 kroner pr tre, og skal omfatte kutting og fjerning av gamle trær, innkjøp av nye trær, planting, beskjæring og skjøtsel i flere år. Man trenger ikke være rakettforsker for å forstå at dette er underbudsjettet. Det må være vesentlig rimeligere å skifte ut kun de trærne som trenger utskiftning?

Hvorfor? (side 13)

Alt som står på denne siden kunne vært klippet fra hjemmesiden til Treets venner.

Vi vil spesielt rette oppmerksomheten mot figuren nederst på siden, som vi limer inn her:

Den svarte streken viser økonomisk/opplevelsesverdi, mens den grå viser økologisk verdi. Den økologiske verdien viser helt klart at jo eldre et tre er, desto større økologisk verdi. Dette bør kommunen ha i mente når de snakker om «biologisk mangfold». Ikke at vi mener at trær skal stå til de faller ned av seg selv, men trær i avviklingsfasen kan gjerne få stå så lenge som mulig, så lenge de ikke er til fare for omgivelsene eller blir svært stygge.

(Illustrasjonen er faktisk fra Oslo kommunes rapport «Byens trær», se side 8 her: <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13154699-1651670522/Tjenester%20og%20tilbud/Plan%2C%20bygg%20og%20eiendom/Byggesaksveiledere%2C%20normer%20og%20skjemaer/Byens%20tr%C3%A6r.pdf>)

Med vennlig hilsen
For TREETS VENNER

Eirik Rudi Wærner

Eirik Rudi Wærner
Styreleder

For FORTIDSMINNEFORENINGEN I SARPSBORG OG
RAKKESTAD

Hildegunn Fredriksen

Hildegunn Fredriksen
Styreleder